NOTES ABOUT USING KOREAN WORDS IN ROMANIAN

(Abstract)

Graphic variants of Korean words used in the current Romanian can be explained by the differences between the original and revised McCune-Reischauer system. In the communist era, the most common Korean names were transliterated from Russian. Therefore in Romanian have been preserved spellings as Phenian (Pyongyang) or Kim Ir Sen (Kim Il Sung).

Cuvinte-cheie: vocabular, romanizare, cuvinte coreene, variante, ortografie.
Keywords: vocabulary, Romanization, Korean words, variants, spelling.

Hankuk University of Foreign Studies,
81 Oedae-ro, Mohyeon-myeon,Cheoi-gu Yongin-si, Gyeonggi-do
South Korea 449-791
groza10@hotmail.com

Carolina Popuşoi

CALCURI SEMANTICE SAU ÎMPRUMUTURI LEXICALE ÎN LIMBA ROMÂNĂ DIN BASARABIA?

În limba română din stânga Prutului, calcul semantic şi împrumutul lexical sunt fenomene cu o răspândire extrem de mare, în special în limbajul colocvial. În condiţii lingvistice fireşti, aceste procedee constituie mijloace importante de îmbogăţire a unei limbi[1]. Când însă imitarea semantică a unui model străin sau preluarea *ad litteram* a unui lexem dintr-o altă limbă duce la denaturarea sistemului limbii materne (prin atribuirea de sensuri redundante unor cuvinte existente în limbă ori prin utilizarea improprie a unor elemente de vocabular), atunci avem a face cu calcuri semantice nerecomandate, respectiv, cu împrumuturi lexicale nerecomandate. În asemenea situaţii, calcul semantic şi împrumutul lexical nu mai pot fi considerate mijloace productive, ci regresive, degradante[2].

În arealul lingvistic în discuţie, aceste fenomene au apărut sub influenţa puternică a limbii ruse asupra românei actuale din Basarabia, ca urmare a factorilor socio-lingvistici (bilingvismul unidirecţionat).

[1] Vezi, pentru calc semantic, Graur (1936), Rizescu (1958), Hristea (1965), Hristea (1967), Hristea (1968a), Hristea (1984a), Stanciu-Istrate (2006). Vezi, pentru împrumut lexical, Mihăilă (1960), Hristea (1968b), Hristea (1984b), Sparionoapte (2005).

[2] Vezi Mândâcanu (1987), Ciobanu (1988), Palii (1991), Mătcaş (1995), Crijanovschi (2000), Condrea (2001), Palii (2005), Popuşoi (2013).

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

Atât calcul semantic, cât şi împrumutul lexical au influenţe nefavorabile asupra lexicului limbii române de la Est de Prut. De altfel, lexicul este domeniul cel mai receptiv la înrâuririle lingvistice exterioare, fiind, prin urmare, cel mai afectat de contactul dintre limba română şi limba rusă din spaţiul lingvistic din stânga Prutului[3].

Calcul semantic din româna din Basarabia constă în atribuirea de sensuri noi unui cuvânt existent în limba română standard, după limba rusă. Prin adăugarea unuia sau a mai multor sensuri la cel(e) preexistent(e), sub influenţa sensurilor corespondentului lexical din rusă, are loc extinderea improprie a structurii semantice a cuvântului indigen. Realizarea acestui fenomen este posibilă când lexemul din rusă este cel puţin bisemantic, iar cele două cuvinte implicate în procesul în discuţie (cel care imită sensul şi cel după care se calchiază) au cel puţin un sens comun[4]. Drept urmare a calchierii semantice, lexemul influenţat din româna din stânga Prutului îşi lărgeşte nejustificat numărul de sensuri cu semnificaţii proprii echivalentului său din limba rusă. Trebuie însă spus că aceste sensuri redundante sunt desemnate în limba română literară prin alte cuvinte.

În funcţie de clasa morfologică din care face parte lexemul calchiat sub aspect semantic, se întâlnesc calcuri substantivale, adjectivale, verbale, adverbiale şi interjecţionale. Din punct de vedere numeric, cea mai reprezentativă este clasa calcurilor semantice verbale, fiind urmată de clasa calcurilor semantice substantivale.

Spre exemplu, verbul *a măsura* din limba română din stânga Prutului, pe lângă sensurile din româna literară „a determina cu instrumente sau cu aparate de măsură, etaloane etc., valoarea unei mărimi (lungime, masă, greutate, tensiune electrică etc.); a lua măsura”; „a evalua, a aprecia valoarea, mărimea”; „a cuprinde cu ochii, a cerceta cu privirea o distanţă, un loc; a scruta”; „a privi pe cineva cu atenţie; a privi disprețuitor sau amenințător”; (fig.) „a cântări, a modera, a înfrâna cuvintele, gesturile, manifestările etc.”; „a (se) compara cu cineva din punctul de vedere al forţei fizice, intelectuale etc.”[5], are şi semnificaţiile improprii „a încerca un obiect de îmbrăcăminte sau de încălţăminte; a face o probă; a proba”. Spre exemplu: ***a măsura paltonul/ pantofii*** pentru *a încerca paltonul/ pantofii*; *a face o probă a paltonului/ a pantofilor*; *a proba paltonul/ pantofii*, <cf. rus. *мерить пальто/ туфли*>; ***Câte rochii se pot măsura?*** pentru *Câte rochii se pot proba?*, <cf. rus. *Сколько платьев можно мерить?*>. Această inadvertenţă semantică dintre lexemul *a măsura* din româna standard şi acelaşi lexem din româna din Basarabia se explică prin atribuirea de către vorbitorii din stânga Prutului, după verbul *мерить* din rusă, a sensurilor din urmă. Menţionăm că, în limba rusă, verbul *мерить* are atât sensurile specifice verbului *a măsura* din româna literară, cât şi

[3] Întrucât lexemele şi construcţiile din româna din Basarabia apărute ca rezultat al fenomenelor în discuţie nu există în limba română standard, vom nota aceste forme cu asterisc (*), marcând, totodată, prin acest semn şi caracterul lor nerecomandat.

[4] Vezi Hristea (1967), p. 512, Hristea (1984a), p. 111, Popuşoi (2013), p. 14.

[5] Cf. DEX.

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

semnificaţiile „a încerca un obiect de îmbrăcăminte sau de încălţăminte; a face o probă; a proba”. Satisfacerea acestor două condiţii (polisemantismul lexemului rusesc, după care se imită, şi suprapunerea a cel puţin unei semnificaţii în cele două limbi) a favorizat apariţia în limba română din Basarabia a calcului semantic al verbului *a măsura*.

De asemenea, substantivul *hotărâre* din limba română din stânga Prutului are atât sensurile din limba română literară „decizie”; „dispoziţie a unei autorităţi”; „act adoptat de organele de conducere ale unor organizaţii, partide etc. în urma unor dezbateri şi a aprobării date de majoritatea membrilor prezenţi”[6], cât şi sensurile „rezolvare”, „soluţionare; soluţie”. Spre exemplu: **hotărârea problemei* pentru *rezolvarea/ soluţionarea problemei*, <cf. rus. *решение проблемы*>. După cum observăm, în româna din Basarabia, sensurile din urmă sunt atribuite impropriu lexemului *hotărâre*, după corespondentul rusesc *решение*, ducând, astfel, la apariţia calcului semantic. Acest fenomen este condiţionat de faptul că, în limba rusă, substantivul *решение* (care are şi cele 3 sensuri din româna literară) este mai dezvoltat din punct de vedere semantic faţă de echivalentul său românesc (*hotărâre*), dar şi de faptul că substantivele din aceste două limbi în contact au cel puţin un sens comun. Prin urmare, românii basarabeni, preluând toate sensurile din rusă ale substantivului *решение*, calchiază structura semantică a acestuia.

În româna din stânga Prutului, la fel s-a întâmplat şi cu adjectivul *puternic, -ă*. Astfel, adjectivul în discuţie posedă în acest areal lingvistic şi semnificaţii necunoscute în româna literară, şi anume „competent”, „pregătit”, „bun”, „tare”. Spre exemplu: **Dumnealui e un profesor puternic.* pentru *Dumnealui e un profesor competent/ pregătit/ bun.*, <cf. rus. *Он сильный учитель.*>; **El e puternic la matematică.* pentru *El e bun/ tare la matematică.*, <cf. rus. *Он сильный по математике.*>. Trebuie spus că, în limba rusă (de unde au fost preluate aceste sensuri), adjectivul *сильный, -ая* are şi semnificaţiile consacrate în limba română literară: 1. (Despre fiinţe; p. ext. despre părţi ale corpului lor) „Care are o mare putere fizică; tare, voinic, viguros”; 2. (Despre maşini, unelte) „Care posedă o forţă mecanică sau motrice ridicată; care acţionează cu putere şi cu efect, care dezvoltă o energie mare”; 3. (Despre voce, sunete) „Tare, intens”; 4. (Despre lumină sau surse de lumină) „Viu, intens”; 5. (Despre senzaţii, sentimente) „Adânc, profund, pătrunzător”; 6. (Despre ape curgătoare) „Cu debit sporit şi cu rapiditate mare”; 7. (Despre substanţe chimice, medicamente etc.) „Care are un efect imediat şi vizibil”; 8. „Care are influenţă, autoritate; care deţine putere; însemnat prin situaţia sau prin rolul său”; 9. „Înzestrat cu o mare forţă (organizatorică, politică, economică etc.); capabil de acţiuni de mare amploare”; 10. (Fig.) „Important prin conţinutul său; p. ext. temeinic”[7]. Prin urmare, polisemantismul adjectivului rusesc *сильный, -ая* şi suprapunerea mai multor sensuri în cele două limbi aflate în interacţiune au creat premise pentru lărgirea sferei semantice a lexemului românesc din limba română

[6] Cf. DEX.
[7] Cf. DEX.

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

din Basarabia. Cel mai grav este însă că, din cauza răspândirii masive a limbii ruse în zona geografică dintre Prut şi Nistru, prea puţini basarabeni sesizează că sensurile „competent", „pregătit", „bun", „tare" sunt improprii adjectivului *puternic, -ă* din limba română literară şi că acestea reprezintă veritabile calcuri semantice, după rusescul *сильный, -ая*.

Cât despre cel de al doilea fenomen abordat aici, împrumutul lexical, acesta se caracterizează în româna din stânga Prutului prin preluarea *ad litteram* a unui lexem din limba rusă, pentru a denumi fiinţe, obiecte, acţiuni, stări şi însuşiri. Menţionăm că, odată cu lexemul străin, se preia şi sensul/ sensurile acestuia: „Împrumutul lexical este cât se poate de clar, întrucât limba receptoare preia dintr-o altă limbă, în acelaşi timp, atât complexul sonor cu valoare de unitate lexicală, cât şi sensul (sau sensurile) cuvântului respectiv"[8]. În spaţiul lingvistic în discuţie, procedeul împrumutului lexical duce la dublarea inutilă a cuvintelor, deoarece limba română are forme lexicale proprii, bine fixate, pentru a acoperi necesităţile din procesul de comunicare, fără a fi nevoie să se recurgă la elemente lexicale străine.

Din punct de vedere morfologic, împrumuturile lexicale fac parte din toate părţile de vorbire independente semantic. Cele mai frecvente sunt împrumuturile din clasa substantivului, fiind urmate de împrumuturile din categoria verbului, a adjectivului şi a adverbului. Spre exemplu: **coróbcă* pentru *cutie*, <cf. rus. *коро**о**бка*>; **nalóg* pentru *impozit*, <cf. rus. *нало**о**г*>; **remónt* pentru *reparaţie*, <cf. rus. *ремо**о**нт*>; **trúbă* pentru *ţeavă*, <cf. rus. *мруб**а**>; **a se dogovorí* pentru *a se înţelege asupra unui fapt*, <cf. rus. *договор**и**ться*>; **a revnuí* pentru *a fi gelos*, <cf. rus. *ревнов**а**ть*>; **a (se) ubedí* pentru *a (se) convinge*, <cf. rus. *убед**и**ть(ся)*; **a zacus**î*** pentru *a lua o gustare*, <cf. rus. *закус**и**ть*>; **górdâi, -aia* pentru *mândru, -ă*, <cf. rus. *г**о**рдый, -ая*>; **jádnâi, -aia* pentru *lacom, -ă*, <cf. rus. *ж**а**дный, -ая*>; **naháli**n**âi, -aia* pentru *obraznic, -ă*, <cf. rus. *нах**а**льный, -ая*>; **tupói, -aia* pentru *tont, toantă*, <cf. rus. *мун**о**й, -ая*>; **bástro* pentru *repede*, <cf. rus. *б**ы**стро*>; **naróci**n**o* pentru *înadins*, <cf. rus. *нар**о**чно*>; **preámo* pentru *direct*, <cf. rus. *пр**я**мо*>; **srázu* pentru *deodată*, <cf. rus. *ср**а**зу*> etc.

După cum observăm, sub aspectul pronunţiei, împrumuturile lexicale din limba rusă, intrate în româna colocvială din Basarabia, de cele mai multe ori, reflectă cu fidelitate învelişul sonor al lexemului din limba de împrumut.

Din punctul de vedere al accentului, împrumuturile lexicale, pătrunse din rusă în româna vorbită din stânga Prutului, îşi păstrează accentul pe aceeaşi silabă ca în limba de origine.

În procesul de împrumutare a lexemelor, influenţa limbii ruse, de regulă, se exercită doar la nivel lexical, nu şi în plan morfologic. Împrumuturile lexicale din rusă, în general, sunt supuse acţiunii de integrare în sistemul flexionar al limbii române. În cadrul acestui fenomen, împrumuturile lexicale din rusă se adaptează în

[8] Vezi Hristea (1984a), p. 104.

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

arealul lingvistic din Basarabia la trăsăturile părților de vorbire ale idiomului românesc, suferind modificări care țin de desinență, conjugare, exprimarea formală a diatezei etc.

În materialul prezentat mai sus despre calcuri semantice şi împrumuturi lexicale, fenomenele în discuție sunt net distincte. Sunt însă situații ambigue, unde diferențierea acestor fapte de limbă ridică anumite probleme. Astfel de cazuri se întâlnesc atunci când lexemul din română are acelaşi înveliş sonor ca şi echivalentul său lexical din rusă. În asemenea împrejurări, apare întrebarea: avem a face cu un calc semantic, după limba rusă, sau cu un împrumut lexical din rusă?

Un astfel de exemplu este substantivul *figură* din limba română din stânga Prutului, utilizat cu sensurile „talie", „corp", „statură". La prima vedere, dat fiind identitatea complexului sonor a lexemului în discuție cu echivalentul său rusesc (cf. rus. *фигура*), substantivul *figură* pare a fi un împrumut lexical din limba rusă. La o analiză mai amănunțită, constatăm însă că faptul de limbă analizat reprezintă un calc semantic, deoarece în mecanismul acestui fenomen se regăsesc cele două condiții definitorii pentru prezența calculului semantic: (1) polisemantismul lexemului în limba de influență şi (2) suprapunerea semantică a cel puțin unui sens în cele două limbi în contact. Astfel, substantivul rusesc *фигура* este unul polisemantic, având semnificațiile „imagine plastică a unei ființe sau a unui obiect, redată prin desen, pictură, sculptură etc."; „persoană; (în special) persoană purtătoare a unor caractere individuale sau sociale proprii; tip, personalitate"; „poziție sau ansamblu de poziții şi de mişcări la dans, la balet, la scrimă, la patinaj etc.". Pe lângă aceste sensuri, care sunt proprii şi românei literare, în limba rusă, lexemul *фигура* are şi semnificațiile „talie", „corp", „statură". Din cauza bilingvismului intens din spațiul dintre Prut şi Nistru, sensurile din urmă au fost atribuite necorespunzător, după limba rusă, substantivului *figură* din română. Spre exemplu: **Ea are o figură subțire./ *Ea are figură frumoasă.* pentru *Ea are o talie subțire./ Ea are corp frumos.*, <cf. rus. *У нее тонкая/ красивая фигура.*>. Argumentele prezentate, credem, dovedesc cu prisosință că faptul de limbă analizat aici constituie un calc semantic, şi nu un împrumut lexical.

De asemenea, şi în cazul verbului *a citi*, folosit în româna din stânga Prutului cu sensurile „a ține un curs, o prelegere, o conferință; a preda (o disciplină)"; „a recita", avem a face cu un calc semantic, şi nu cu un împrumut lexical. Cu toate că, şi în această situație, coincide învelişul sonor al cuvintelor din cele două limbi în contact, vorbim totuşi de un calc semantic, deoarece se întrunesc cele două condiții esențiale pentru realizarea acestui fenomen. Prin urmare, verbul rusesc *читать* este polisemantic şi are următoarele sensuri: „a parcurge un text (pronunțând cuvintele sau nu) pentru a lua cunoştință de cele scrise"; „a descifra o partitură muzicală, urmărind cu ochii sunetele reprezentate şi valorile lor (şi a le reproduce cu vocea sau cu un instrument)"; „a interpreta indicațiile topografice ale unei hărți sau ale unui plan şi a reconstitui după ele conformația terenului"; „a înregistra, a desluşi indicațiile date de un contor, de un barometru, de un indicator etc."; (fig.)

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

„a descoperi, a sesiza gândul, sentimentele ascunse etc. ale cuiva din atitudinea sau din expresia figurii sale”. În afară de aceste sensuri, care sunt comune şi limbii române literare, în limba rusă, verbul *читать* este utilizat şi cu semnificaţiile „a ţine un curs, o prelegere, o conferinţă; a preda (o disciplină)”; „a recita”. În procesul interacţiunii dintre limba română şi limba rusă, aceste sensuri din rusă au fost preluate şi atribuite impropriu de către românii basarabeni lexemului *a citi* din româna standard, ducând la apariţia calcului semantic. Spre exemplu: **Profesorul Suceveanu ne citeşte mecanica.* pentru *Profesorul Suceveanu ne predă mecanica.*, <cf. rus. *Профессор Сучевяну читает нам механику.*>; **Academicianul a citit o lecţie studenţilor de la medicină.* pentru *Academicianul a ţinut o prelegere/ o conferinţă/ un curs studenţilor de la medicină.*, <cf. rus. *Академик читал лекцию студентам медицинского факультета.*>; **Copiii au citit poezii pe care le ştiau pe de rost de la grădiniţă.* pentru *Copiii au recitat poezii pe care le ştiau pe de rost de la grădiniţă.*, <cf. rus. *Дети читали стихи которые они знали наизусть с детского садика.*>.

În această ipostază, se află şi alte lexeme, cum ar fi: **anchetă* pentru *chestionar*, <cf. subst. rus. *анкета*>, (ex.: **anchetă sociologică* pentru *chestionar sociologic*, <cf. rus. *социологическая анкета*>); **bilet* pentru *carnet, livret*, <cf. subst. rus. *билет*>, (ex.: **bilet de student* pentru *carnet de student*, <cf. rus. *студенческий билет*>; **bilet militar* pentru *livret militar*, <cf. rus. *военный билет*>); **cod* pentru *prefix telefonic*, <cf. subst. rus. *код*>, (ex.: **a forma codul Italiei* pentru *a forma prefixul Italiei*, <cf. rus. *набрать код Италии*>); **curs* pentru *tratament medical, cură*; *an universitar*, <cf. subst. rus. *курс*>, (ex.: **curs de lecuire* pentru *tratament medical/ cură*, <cf. rus. *лечебный курс*>; **curs de slăbire* pentru *cură de slăbire*, <cf. rus. *курс для похудения*>; **student în cursul al doilea* pentru *student în anul al doilea (universitar)*, <cf. rus. *студент на втором курсе*>); **expediţie* pentru *cercetare, anchetă*, <cf. subst. rus. *экспедиция*>, (ex.: **expediţie folclorică* pentru *cercetare/ anchetă folclorică*, <cf. rus. *фольклорная экспедиция*>); **formă* pentru *uniformă*, <cf. subst. rus. *форма*>, (ex.: **formă şcolară* pentru *uniformă şcolară*, <cf. rus. *школьная форма*>); **lecţie* pentru *curs, prelegere, conferinţă*, <cf. subst. rus. *лекция*>, (ex.: **Academicianul a ţinut o lecţie studenţilor de la politehnică.* pentru *Academicianul a ţinut o prelegere/ o conferinţă/ un curs studenţilor de la politehnică.*, <cf. rus. *Академик читал лекцию студентам политехнического факультета.*>); **moment* pentru *element, componentă, latură, parte*; *aspect, problemă*; *trăsătură*, <cf. subst. rus. *момент*>, (ex.: **momente dificile de gramatică* pentru *probleme/ elemente/ aspecte dificile de gramatică*, <cf. rus. *сложные грамматические моменты*>); **secţie* pentru *element*, <cf. subst. rus. *секция*>, (ex.: **Caloriferul are 10 secţii.* pentru *Caloriferul are 10 elemenţi.*, <cf. rus. *Радиатор состоит из 10 секций.*>); **a se ivi* pentru *a se prezenta*; *a veni*; *a se înfăţişa*, <cf. vb. rus. *явиться*>, (ex.: **a se ivi la examen* pentru *a se prezenta/ a veni/ a se înfăţişa la examen*, <cf. rus. *явиться на экзамен*>); **a se prăvăli* pentru *a avea un insucces*; *a nu reuşi*; *a eşua, a pica*; *a rata*, <cf. vb. rus.

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

провалиться>, (ex.: **a se prăvăli la examen/ la concurs* pentru *a nu reuşi/ a eşua/ a pica la examen/ la concurs*, <cf. rus. *провалиться на экзамене/ на конкурсе*>); **a realiza* pentru *a vinde, a comercializa*, <cf. vb. rus. *реализовать*>, (ex.: **a realiza marfa* pentru *a vinde/ a comercializa marfa*, <cf. rus. *реализовать товар*>); **a reclama* pentru *a face reclamă, a face publicitate*, <cf. vb. rus. *рекламировать*>, (ex.: **a reclama produse cosmetice la televizor* pentru *a face reclamă/ a face publicitate la produse cosmetice la televizor*, <cf. rus. *рекламировать косметику по телевизору*>); **a regula* pentru *a regla, a potrivi*, <cf. vb. rus. *регулировать*>, (ex.: **a regula volumul sunetului* pentru *a regla/ a potrivi volumul sunetului*, <cf. rus. *регулировать громкость звука*>; **a regula ceasul* pentru *a regla/ a potrivi ceasul*, <cf. rus. *регулировать часы*>; **a regula glicemia/ tensiunea* pentru *a regla glicemia/ tensiunea*, <cf. rus. *регулировать сахар/ давление*>; **a regula motorul/ centrala termică* pentru *a regla motorul/ centrala termică*, <cf. rus. *отрегулировать двигатель/ колонку*>) etc.

În exemplele de mai sus, deşi învelişul sonor al elementelor lexicale din cele două limbi aflate în interacţiune este identic (trăsătură specifică împrumutului lexical), vorbim totuşi de calcuri semantice, şi nu de împrumuturi lexicale. Această abordare, după cum am mai menţionat, decurge din regăsirea în mecanismul faptelor de limbă în discuţie a celor două condiţii esenţiale pentru realizarea calcului semantic: polisemantismul lexemului din limba rusă şi suprapunerea semantică a cel puţin unui sens în cele două limbi în contact.

Un alt argument în susţinerea acestei interpretări este şi faptul că asemenea lexeme sunt frecvent utilizate şi de unii intelectuali basarabeni, care, în general, evită rusismele (împrumuturile lexicale) în procesul de comunicare. Cunoscând că aceste cuvinte se găsesc şi în limba română, vorbitorii din stânga Prutului le folosesc în mod firesc, având convingerea că şi în româna standard ele au aceleaşi sensuri ca în rusă. Dacă în limba rusă, cuvintele respective ar fi avut un alt înveliş sonor decât în română, acestea n-ar fi fost utilizate într-o asemenea măsură şi de către persoanele cu o anumită pregătire intelectuală din arealul lingvistic din Basarabia.

O situaţie aparte o reprezintă omonimele omofone din limba de influenţă, care, la rândul lor, pot servi drept sursă pentru generarea fenomenelor de limbă în discuţie. Dat fiind faptul că atât calcurile semantice, cât şi împrumuturile lexicale se creează în limbajul colocvial, majoritatea vorbitorilor nu ţin seama de forma scrisă a cuvintelor din limba de interacţiune. Astfel, în asemenea situaţii, omonimele omofone din limba rusă sunt considerate de românii din stânga Prutului ca având acelaşi aspect grafic. Spre exemplu, formele omofone ruseşti *бал* şi *балл* au fost văzute de vorbitorii basarabeni ca fiind un singur cuvânt, şi anume *бал* (ca şi românescul *bal*). În urma acestui fapt, în limbajul colocvial din spaţiul lingvistic dintre Prut şi Nistru, elementul lexical *бал* a cumulat şi semnificaţiile cuvântului *балл*. Din această cauză, în româna din Basarabia, lexemul *bal*, pe lângă sensul consacrat în româna literară „petrecere (publică) cu dans, organizată seara sau

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

noaptea”[9], are şi semnificaţiile improprii „grad”; „notă”; „punct”. Spre exemplu: **cutremur cu magnitudinea de 4 baluri* pentru *cutremur cu magnitudinea de 4 grade*, <cf. rus. *землетрясение магнитудой 4 баллов*>; **balul mediu* pentru *nota medie*, <cf. rus. *средний балл*>; **balul de trecere* pentru *nota de trecere*, <cf. rus. *переводный балл*>; **scală de la 1 la 50 de baluri* pentru *scală de la 1 la 50 de puncte*, <cf. rus. *шкала от 1 до 50 баллов*>. După cum observăm, aceste sensuri din limba română din stânga Prutului sunt atribuite necorespunzător lexemului *bal*, după omofonul rusesc *балл*. Deoarece, şi în acest caz, s-au întrunit cele două condiţii definitorii în realizarea calculului semantic, considerăm acest fapt lingvistic drept un calc de natură semantică, şi nu un împrumut lexical.

În unele situaţii însă, lexemele cu acelaşi înveliş sonor ca în rusă, utilizate în limbajul colocvial din Basarabia, reprezintă veritabile împrumuturi lexicale. Spre exemplu: **bancă* pentru *borcan*, <cf. subst. rus. *банка*>; **raţie* pentru *staţie radio*, <cf. subst. rus. *рация*>; **soc* pentru *suc*, <cf. subst. rus. *сок*> etc. Această abordare este determinată de faptul că elementele lexicale din româna standard nu au niciun sens comun cu cele din limba de influenţă, deoarece sunt omonime (omografe). Astfel, substantivul *bancă*[1-2] din româna literară semnifică „scaun lung pentru două sau mai multe persoane”; „scaun, de obicei cu pupitru în faţă, pentru şcolari”; „intreprindere financiară care efectuează operaţii de plată şi de credit (şi organizează circulaţia băneasc㔝[10], pe când substantivul rusesc *банка* are sensurile „borcan”, „cutie (de conservă)”, „ventuză”; vezi şi: rom. *raţie* „cantitate de hrană pe care trebuie să o consume un om sau un animal într-un timp determinat şi care conţine toate substanţele necesare desfăşurării funcţiilor vitale ale organismului”; „număr constant care se adaugă la un termen al unei progresii aritmetice sau cu care se înmulţeşte un termen al unei progresii geometrice pentru a obţine termenul următor”[11] vs rus. *рация* „staţie radio”; rom. *soc* „nume dat mai multor specii de arbuşti de dimensiuni mici, cu flori hermafrodite grupate în inflorescenţe, care au proprietăţi sudorifice, şi cu fructe (boabe negre sau roşii), scoarţă şi rădăcini cu proprietăţi laxative şi diuretice *(Sambucus)*”[12] vs rus. *сок* „suc”; „sevă”, „zeamă”. Prin urmare, asemenea lexeme din româna colocvială din stânga Prutului sunt împrumuturi, şi nu calcuri semantice, deoarece elementele lexicale din cele două limbi în contact sunt omonime şi nu pot avea vreun sens comun. Pentru realizarea calculului semantic însă, după cum am mai menţionat, este indispensabil ca lexemele din limbile în interacţiune să se suprapună semantic măcar pe un sens.

În clarificarea fenomenelor calc semantic şi împrumut lexical, care, în exemplele prezentate în acest articol, par a se suprapune, am plecat de la determinarea trăsăturilor esenţiale ale faptelor de limbă în discuţie. Astfel, împrumutul lexical constă în preluarea *ad litteram* a unui lexem (cu tot cu sens) din limba rusă.

[9] Cf. DEX.
[10] Cf. DEX.
[11] Cf. DEX.
[12] Cf. DEX.

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

Calcul semantic se caracterizează însă prin atribuirea unui cuvânt din româna literară a unui sens impropriu, după corespondentul său rusesc, cu obligativitatea respectării concomitente a două condiţii. Aşadar, calcul semantic se obţine când echivalentul lexical din rusă este cel puţin bisemantic şi cele două cuvinte care interferează în acest proces (cel din română, care imită semnificaţia, şi cel din rusă, după care se calchiază) au cel puţin un sens comun.

Prin urmare, în procesul analizei unor astfel de fapte de limbă echivoce, se va ţine seama atât de aspectele comune ale acestor fenomene, cât şi de trăsăturile lor distinctive.

În lingvistica din Basarabia, asemenea fapte ambigue, de cele mai multe ori, sunt trecute la greşeli de limbă sub influenţa limbii ruse, fără a se preciza însă tipul inadvertenţei. O astfel de interpretare generală este cauzată, fără îndoială, de coincidenţa formală a celor două cuvinte din limbile în contact. La prima vedere, această concordanţă între învelişul sonor al celor două lexeme trimite la fenomenul împrumutului lexical. Faptul însă că aceste cuvinte, neomonime cu cele din rusă, există şi în limba română literară impune rezerve în abordarea lor drept împrumuturi lexicale. În elucidarea acestei probleme, rolul hotărâtor îi revine aspectului semantic. Prin urmare, dacă lexemul din româna colocvială din stânga Prutului are unul sau mai multe sensuri în plus faţă de elementul lexical din româna literară (iar sensurile în discuţie se regăsesc şi la corespondentul său din rusă), atunci acest indiciu ne trimite fără nicio reţinere la existenţa unui calc semantic, şi nu la un împrumut lexical.

Încadrarea a astfel de probleme de limbă la un tip sau la altul de greşeală, credem, ar putea fi elucidată prin examinarea mai detaliată a fenomenelor calc semantic şi împrumut lexical.

BIBLIOGRAFIE

Ciobanu (1988) = A. Ciobanu, *Limba maternă şi cultivarea ei*, Editura Lumina, Chişinău, 1988.

Condrea (2001) = I. Condrea, *Norma literară şi uzul local*, Firma Editorial Poligrafică, Tipografia Centrală, Chişinău, 2001.

Crijanovschi (2000) = A. Crijanovschi, *Dicţionar de dificultăţi ale limbii*, Editura Arc & Museum, Chişinău, 2000.

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2009.

Graur (1936) = Al. Graur, *Sur quellques types de calques*, în *Bulletin linguistique*, IV, 1936, p. 193–194.

Hristea (1965) = Th. Hristea, *Contribuţii la studiul influenţei ruse moderne asupra limbii române actuale (calcuri lingvistice)*, în *Romanoslavica*, XII, 1965, p. 315–326.

Hristea (1967) = Th. Hristea, *Tipuri de calc lingvistic*, în *Studii şi cercetări lingvistice*, XVIII, nr. 5, 1967, p. 507–527.

Hristea (1968a) = Th. Hristea, *Calcul lingvistic*, în *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 143–202.

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)

Hristea (1968b) = Th. Hristea, *Împrumutul lexical*, în *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 103–144.
Hristea (1984a) = Th. Hristea, *Calcul lingvistic ca procedeu de îmbogăţire a vocabularului*, în *Sinteze de limba română*, Ediţia a III-a, Editura Albatros, Bucureşti, 1984, p. 100–121.
Hristea (1984b) = Th. Hristea, *Împrumutul ca mijloc extern de îmbogăţire a vocabularului*, în *Sinteze de limba română*, Ediţia a III-a, Editura Albatros, Bucureşti, 1984, p. 39–65.
Mătcaş (1995) = N. Mătcaş, *De la grotesc la sublim*, Revista Limba română, Chişinău, 1995.
Mândâcanu (1987) = V. Mândâcanu, *Cuvântul potrivit la locul potrivit*, Ediţia a II-a, Editura Cartea Moldovenească, Chişinău, 1987.
Mihăilă (1960) = G. Mihăilă, *Împrumuturi vechi sud-slave în limba romînă: Studiu lexico-semantic*, Editura Academiei, Bucureşti, 1960.
Palii (1991) = A. Palii, *Calchierea ca aspect al interferenţei limbilor (contacte moldo-ruse)*, Editura Ştiinţa, Chişinău, 1991.
Palii (2005) = A. Palii, *Cultura comunicării*, Ediţia a IV-a, Editura Epigraf, Chişinău, 2005.
Popuşoi (2013) = C. Popuşoi, *Limba română actuală din Basarabia. Particularităţi morfo-sintactice şi lexico-semantice*, Editura Muzeului Naţional al Literaturii Române, Colecţia Aula Magna, Bucureşti, 2013.
Rizescu (1958) = I. Rizescu, *Contribuţii la studiul calcului lingvistic*, Editura Academiei, Bucureşti, 1958.
Sparionoapte (2005) = D. Sparionoapte, *Încadrarea împrumuturilor lexicale ruseşti în sistemul gramatical al limbii române*, Editura Academia Română, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti, 2005.
Stanciu-Istrate (2006) = M. Stanciu-Istrate, *Calcul lingvistic în limba română*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2006.

SEMANTIC CALCQUES OR LEXICAL LOANS IN ROMANIAN SPOKEN IN BESSARABIA?

(Abstract)

In colloquial Romanian spoken in Bessarabia, there are a series of lexemes with the same phonetics as in Russian, also to be found in Romanian, but with different semantic values. At first sight, due to the formal coincidence between such Romanian words spoken on the left side of the Prut river and Russian words, they seem to be lexical loans. When analysed in further detail, we notice that these language occurrences represent true semantic calques. This approach results from the identification within this phenomenon of the two essential conditions that make a semantic calque, namely the polysemantism of the Russian lexeme (which is imitated) and the overlapping of at least one meaning in the two languages in interaction.

Cuvinte cheie: interacţiune între limbi, calc semantic, împrumut lexical, procedeu lingvistic nerecomandat.
Keywords: languages in interaction, semantic calque, lexical loan, non-recommended linguistic procedure.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
carolina_popusoi@yahoo.com

BDD-A465 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:49 UTC)